

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ שמיני, מבה"ח אייר, ה'תשל"ז

חלק ג – יוצא לאור לש"פ אחריקדושים, ח' אייר, ה'תשפ"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

שבעים ושש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' משה ע"ה

בן הרה"ח הרה"ת ר' דוד העניך ע"ה

נפטר ליל ש"ק פי תזו"מ, בדרי"ח אייר, ה'תש"פ

זוגתו מרת שיינדל אסתר ע"ה

בת ר' אברהם יצחק ע"ה

נפטרה ט' שבט, ה'תשפ"ו

זאקליקובסקי

שלוחים לעיר דיטראַיט למעלה מארבעים שנה

ת"נ צ"ב ה'

נדפס על ידי ולזכות משפחתם שיחיו

לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

לד. ויה"ר שכל אחד יעסוק בכל הענינים האמורים לעיל, ובאופן של זריזות,

— שע"ז יומשך הענין ד"באתי לגני לגנוני כו" 235 (כמוזכר לעיל (ס"כ) הענין ש"קוב"ה עתיד לאשתעשעא עם צדיקייא בגינתא דעדן"), שעיקר שכינה בתחתונים היתה — דוקא בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו; וע"ד המבואר 236 בנוגע למאמר רו"ל 237 "משל למלך שהיתה לו בת כו', לא זו מחבבה עד שקראה אחותי כו' אמ"י, שלעתיד לבוא תהי' המעלה של "בת ציון" (בחי' התחתון) דוקא — ויכין עצמו לחג השבועות וקבלת התורה — ללמוד תורתו של משיח מפיו של משיח, בגאולה האמיתית והשלמה בקרוב ממש. [כ"ק אדמו"ר שליט"א ברוך ברכה אחרונה. לאחר תפלת מנחה התחיל לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאוואָ".]

235) שה"ש ה, א ובשהש"ר עה"פ. וראה ואילך). ד"ה זה דשבת חנוכה שנה זו (תו"מ סה"מ שם ע' 111. חפ"ז ע' 111 ואילך). וש"נ.
236) ראה ד"ה רני ושמי דש"פ (237) שמור"ר ס"פ פקודי. שהש"ר ספ"ג. בהעלותך תשכ"ז (תו"מ סה"מ סיון ע' שנה

הוספה

[ועש"ק אמור, ד' אייר, ה'תשמ"א]

להעלותו בדרגא בצבאות השם ויתעלה גם בבריאות הגוף. אזכיר עה"צ.

מהעתקה. מענה על מה שהודיעו לרבינו בועש"ק אמור תשמ"א — ע"ד ילד שנפצע ל"ע בתאונה, הילד הרשום ב"צבאות השם", הוא בנו של יהודי שמגיעים אליו מידי יום ועש"ק ל"מבצעים".
נדפס ב"יומן שנת הקהל — תשמ"א" ע' 140. "התקשרות" גליון עב ע' 12.

פתח דבר

לקראת ש"פ אחרי-קדושים, ח' אייר הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי ואחרון מהתוועדות ש"פ שמיני, מבה"ח אייר ה'תשל"ז — הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ שמיני; חלק שני לש"פ תזריע-מצורע).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכניס עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ב' אייר, תפארת שבתפארת, ה'תשפ"ו
שבעים ושש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר ז"ע
ברוקלין, נ"י.

Published and Copyright 2026 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213
Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5786 • 2026

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס **CH Print & Ship** 478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203 (718) 771-5000
נסדר והוכן לדפוס על ידי חיים שאול בן חנה בדפוס "ועד הנחות בלה"ק" (718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

כדברים, אמר להן, מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהי' נשיא עליכם, עצלות שהיתה בכם שלא שמשותם שני גדולי הדור שמעי' ואבטליון²²⁴, ואף שזוהי האמת כו', מ"מ, כיון שהתייחס אליהם מתוך יוהרא כו', נענש על זה (כמבואר בהמשך דברי הגמרא²²⁵). וכיון שהלל הרגיש זאת בעצמו, לכן הזהיר על שלילת ענין הגאווה.

וסדר ב' משניות אלו מתאים לסדר בנוגע לענין החינוך²²⁶ — שתחילה צ"ל הענין ד"ימין מקרבת"²²⁷ (ע"ד "הוי מתלמידיו של אהרן . . ומקרבן לתורה"), ורק לאחר"ז יכול להיות הענין ד"שמאל דוחה"²²⁷, "זרוק מרה בתלמידים"²²⁸, וכל שאר עניני מוסר כו' (ע"ד "נגד שמא אבד שמי") — "מוסר אביך"²²⁹ ו"תורת אמך"²²⁹.

וממשיך במשנה הג', "אם אין אני לי מי לי" — שלכן צריך הוא בעצמו ללמוד עם התלמידים, והיינו, לא כפי שהי' פעם שהי' לרב מתורגמן, ולאחרי שהרב לימד, הי' חוזר ללמוד לעצמו, והמתורגמן הי' לומד עם כולם, אלא הרב בעצמו צריך ללמוד עם התלמידים. וכפי שמצינו אצל משה רבינו²³⁰, שתחילה למד עם אהרן, ואח"כ למד עם בני אהרן, ואח"כ עם הזקנים ואח"כ עם כל ישראל. וטעם הדבר — כיון ש"אם אין אני לי מי לי".

אבל לאח"ז ממשיך "וכשאני לעצמי מה אני", והיינו, שלא די בכך שהוא לומד עם התלמידים, אלא צריך לפעול על אחרים שגם הם ילמדו עמהם. וכפי שמצינו אצל משה רבינו, שלאחרי שלמד עם כל בני, למד גם אהרן עמהם וכו', ועד ש"נמצא ביד הכל ארבעה"²³¹, והרי הלימוד ד' פעמים הוא תכלית השלימות בענין הלימוד²³².

ומסיים: "ואם לא עכשיו אימתי" — שבזה מודגש הצורך לנצל כל רגע, וכמבואר בהמשך ההילולא²³³: "מי הוא היודע עתו וזמנו", וכמדובר כמ"פ²³⁴ שגם בהיותו נשמה בגוף במשך שבעים או שמונים שנה ועד מאה ועשרים שנה, הנה גם אם יש רגע אחד — לא שנה וכו' או יום, אלא אפילו רגע אחד — שאינו מנוצל כדבעי, הרי זה דבר האבוד, שעליו נאמר "אם לא עכשיו אימתי".

(224) פסחים טו, א. (230) עירובין נד, ב. הובא בפרש"י עה"ת (225) שם, ב. ס"פ תשא (לד, לב). (226) ראה גם שיחת אחש"פ ס"י (לעיל (231) עירובין שם. (...). וש"נ. (227) סוטה מז, א. וש"נ. (228) כתובות קג, ב. (229) משלי א, ח. (232) ראה גם שמו"ר רפ"מ. וש"נ. (233) סה"מ תש"י ע' 118. (234) ראה גם

יט. נהוג ללמוד ענין בפירוש רש"י על פסוק בפרשת השבוע, וכן לבאר ענין בהערות אאמו"ר על הזהר, וכיון שביום הש"ק זה מתחילים לומר פרקי אבות — יש לבאר גם משנה בפרקי אבות.

בנוגע לפירוש רש"י — נתעכב על הפסוק¹⁴⁹ "ואת הבשר ואת העור שרף באש מחוץ למחנה", ומעתיק רש"י את התיבות "ואת הבשר ואת העור וגו'", וכותב: "לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מילואים, וכולן על פי הדיבור".

כלומר: בנוגע לחטאת פנימית (שנותנים מדמה על קרנות מזבח הפנימי) — למדנו כבר בפ' ויקרא¹⁵⁰ "והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה גו' ושרף אותו גו'", אבל מ"ש כאן "שרף באש" בנוגע לחטאת חיצונה, הרי זה דבר חידוש. ועל זה מפרש רש"י שאכן "לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מילואים", ומוסיף לבאר טעם הדבר, ש"כולן על פי הדיבור".

וצריך להבין:

(א) דרכו של רש"י להעתיק מהפסוק את התיבות שמפרשם. ובנדוד, כיון שמבאר ענין השריפה, הי' לו להעתיק את התיבות "שרף באש", ומדוע מעתיק את התיבות "ואת הבשר ואת העור", ואילו התיבות "שרף באש" — רק מרמז בהוספת "וגו"?

[ואין לומר שרש"י מעתיק את התחלת הפסוק שעליו מתעכב, כי, נוסף לכך שאין זו דרכו של רש"י, הרי עפ"ז הי' לו להסתפק בהעתקת התיבות "ואת הבשר וגו"].

ובפרט שבפ' תצוה — בציווי אודות הקרבנות דימי המילואים, שגם שם נאמר¹⁵¹ "ואת בשר הפר וגו' תשרוף באש" — מעתיק רש"י את התיבות "תשרוף באש", ומפרש "לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת וכו'", ומדוע בפרשתנו מעתיק את התיבות "ואת הבשר ואת העור וגו"? (ב) מדוע בפ' תצוה כותב רש"י "לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו", בה בשעה שיש גם החטאת החיצונה שבפרשתנו?

יש מפרשים¹⁵² ש"אלא זו" דהכא פירושו, אלא של מילואים, שהוא הפר שבפרשה הזאת, וכל הדומה לו בכל מקום, דהיינו העגל שעשה אהרן בשמיני, שגם הוא של מילואים הי'.

אבל פירוש זה הוא היפך המובן לבן חמש למקרא, שבלמדו פ'

(151) כט, יד.
(152) פי' הרא"ם.

(149) פרשתנו ט, יא.
(150) ד, יב.

תצוה אינו יודע עדיין אודות יום השמיני למילואים, שגם אז שרפו חטאת חיצונה, וא"כ, הי' רש"י צריך לומר "לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו (ולהוסיף) ושל יום השמיני למילואים".

ויתירה מזה: אם ב"מילואים" נכללים שתי החטאות — למה הוצרך רש"י לפרט בפרשתנו "אלא זו ושל מילואים"?

ג) בפרשתנו מוסיף רש"י "וכולן על פי הדיבור". ולכאורה, אם יש צורך להבהיר זאת (שאף שלא נתפרש ציווי בדבר, הי' זה "על פי הדיבור") — צריך להבהיר זאת בפעם הראשונה שמצינו חטאת חיצונה נשרפת, וא"כ, מדוע לא פירש רש"י זאת בפ' תצוה, אלא רק בפרשתנו, בפעם השני? שמצינו חטאת חיצונה נשרפת, מוסיף ומבהיר ש"כולן על פי הדיבור"?

ד) בפ' בהעלותך בנוגע לקרבנות שהקריבו בעת מינוי הלוויים, נאמר¹⁵³: "ולקחו פר בן בקר וגו' ופר שני בן בקר תקח לחטאת", ומפרש רש"י: "מה ת"ל שני, מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת". וא"כ, יש לכאורה חטאת חיצונה נוספת שנשרפת, ולמה לא הזכירה רש"י בפרשתנו? ועוד כמה דיוקים בפירושו רש"י זה, וכפי שיתבאר לקמן.

כ. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר — יש הערה על מאמר הזהר בפרשתנו¹⁵⁴ "רבי יהודה ורבי יצחק הוו אזלי בארחא .. והוה רבייא חד שכיח בגוון .. אמר ההוא רבייא .. אמרו לי מאן הוא אבוך, אמר, ר' זעירא דכפר ראמינ", ומבאר אאמו"ר¹⁵⁵ ש"שמו ומקומו רומז על בחינתו ומדרגתו. והיינו שמו זעירא, שהוא מלשון זעיר ושפלות, רומז שהחזיק את עצמו לקטן ושפל. וכמו יעקב הקטן¹⁵⁶ .. ורומז ג"כ על ז"א בכלל הנק' זעיר אנפין. ודר בכפר ראמינ, ראמינ הוא מלשון רוממות וכו", ומבאר ש"כפר ראמינ" "היינו כח"ב דבריאה, היכל קה"ק. ולפי"ז ר' זעירא דכפר ראמינ הוא ז"א היורד בהיכל קה"ק .. וכמו בחצות לילה אתי קוב"ה (ז"א) לאשתעשעא עם צדיקייא בגינתא דעדן¹⁵⁷ (בהיכל קה"ק דבריאה)".

והנה, "כפר ראמינ" — נזכר גם בזהר פ' נח¹⁵⁸ (אף שאאמו"ר אינו מציין זאת):

"עד דהוו אזלי (רבי חייא ורבי יוסי) חמו חד יודאי דהוה אתי .. אמר לון שליחא דמצוה אנא, דהא אנן דיירי בכפר דראמינ, ומטי זמנא דחג ואנן

(153) ח, ת. (154) ח"ג לט, סע"א ואילך. (155) לקוטי לוי"צ הערות לזח"ג ס"ע (156) תולדות כז, טו. וראה עמוס ז, ב"ה. חולין ס, ב. (157) ראה זח"א עב, א. פכ, ב. קלו, ריש ע"ב. קעח, ב. רלא, ב. ועוד. (158) שם סג, ב ואילך.

לשלשה²¹⁸, כמבואר בתו"א²¹⁹ ש"בחי' האבות צריך להיות בכל אדם" (ולא כמו בחי' השבטים ש"יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדרגות אלו"), ועד"ז "אין קורין אמהות אלא לארבע"²¹⁸, וכמודגש בכך שילדה קטנה שנולדה זה עתה נקראת מיד בת שרה רבקה רחל ולא.

וזהו גם השייכות המיוחדת ליום השבת, כי שבת כוללת תרין ההי"ן²²⁰, שהם תרין נוקבין (רחל ולא), כמבואר בכ"מ²²¹.

לב. בנוגע לביאור במשנה בפרקי אבות:

כאשר הלל נתמנה לנשיא בישראל, שצריך ליתן הוראות לבניי — הנה לכל לראש הורה "הוי מתלמידיו של אהרן", שבוה מודגש ענין החינוך, שזהו הדיוק "הוי מתלמידיו כו", ולא רק שצריך להתנהג כמו אהרן.

והרי הלל הוא הראשון שאצלו מצינו בהדגשה את הענין של תלמידים — כדאיתא בגמרא²²² "שמונים תלמידים היו לו להלל .. גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל, קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי" [שעליו אמרו²²² "שלא הניח .. דבר גדול ודבר קטן, דבר גדול מעשה מרכבה, דבר קטן הוויות דאביי ורבא"]. — לאח"ז מסופר גם אודות רבי עקיבא שהיו לו עשרים וארבעה אלף תלמידים²²³, ועד"ז אצל עוד תנאים ואמוראים; אבל הלל הוא הראשון שאצלו מודגש ענין התלמידים — שזהו ענין החינוך, שכולל גם לחנך את עצמו להיות תלמיד, וזה פועל עליו לעסוק גם בחינוך הזולת.

ונמצא, שהלל מורה על ההתעסקות בענין המבצעים: לכל לראש — מבצע חינוך, "הוי מתלמידיו כו", ואח"כ אומר שצ"ל "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות" — מבצע אוהב ישראל, ואח"כ "ומקרבן לתורה" — מבצע תורה, שהם שלשת המבצעים הכלליים.

לג. וממשיך במשנה הב', "נגד שמא אבד שמה כו":

כיון שיכול להיות שיהי' לו רגש של גאווה בגלל שעוסק במבצעים כו', לכן אומרים לו שצריך לדעת ש"נגד שמא אבד שמה כו". ולכן נאמר הדבר בלשון ארמית, כדי שגם היצה"ר יוכל להבין זאת.

וענין זה שייך במיוחד להלל — כפי שמצינו שמיד לאחרי שנתמנה לנשיא התייחס לבני בתירא באופן של יוהרא, ש"התחיל מקנטרן

(218) ברכות טז, ב. (219) ר"פ וארא. (220) ראה מאמרי אדה"צ תקס"ח ח"א ע' נה. כתובים ע' פא. תו"ח בשלח קצז, א. שער (221) ראה מאמרי אדהאמ"צ בראשית היחוד לאדהאמ"צ רפל"ז. (222) סוכה כח, א. (223) יבמות סב, ב. ועוד.

ובפרט שזוהי גם התחלת תקופת הקיץ, והרי ידוע פתגם רבותינו נשיאינו²⁰³ שעבודת ה' בחדשי הקיץ היא בנקל יותר מאשר בחדשי החורף, ולכן יכולים להצליח בזה יותר.

ועל זה ישנה ההוראה בהתחלת מסכת אבות²⁰⁴: "והעמידו תלמידים הרבה", כולל גם לחנך את התלמידים להיות בבחי' "טופח על מנת להטפוח"²⁰⁵, כך שגם הם יקיימו את הציווי "והעמידו תלמידים הרבה"; וכמדובר פעם²⁰⁶ שכל זמן שעדיין יכול להיות ריבוי גדול יותר, אין זה נקרא "הרבה".

וממשיכים את ענין החינוך ("העמידו תלמידים הרבה") בשלשת הדברים שעליהם "העולם עומד"²⁰⁷ ו"העולם קיים"²⁰⁸, אע"פ שמצד עצמו הוא "עולם" מלשון העלם²⁰⁹.

לא. וכאן המקום להזכיר גם אודות כל המבצעים — החל ממבצע חינוך, מבצע אהבת ישראל, מבצע תורה, מבצע תפילין, מבצע מזוזה, מבצע צדקה, מבצע בית מלא ספרים — יבנה וחכמי, מבצע נרות שבת קודש, מבצע כשרות האכילה ושתי, ומבצע טהרת המשפחה.

ולהעיר שג' המבצעים של נשי ובנות ישראל יש להם שייכות מיוחדת לחדש אייר — כידוע ש"אייר" ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל²¹⁰, שהם ד' רגלי המרכבה, והיינו, שהרגל הרביעית של המרכבה היא רחל²¹¹.

והענין בזה — כמארז"ל²¹² "האבות הן הן המרכבה", כמבואר בתניא²¹³ "שכל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני עוה"ז ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם", ובפרקים שלפנ"ז²¹⁴ מבואר הענין דירושה לנו מאבותינו — החל מאברהם אבינו, ואח"כ "ביצחק יקרא לך זרע"²¹⁵, "ביצחק ולא כל יצחק"²¹⁶ — יעקב דוקא, והרי אוהל יעקב "אוהל רחל, שהי' יעקב תדיר אצלה"²¹⁷; וענין זה שייך גם לכל אחד ואחת מישראל — כמובן מזה ש"אין קורין אבות אלא

(203) ראה סה"מ תרפ"ט ע' 70 [פב]. וש"נ.
וראה גם שיחת ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר
תשכ"ח ס"ח (תו"מ חנ"ב ע' 340). וש"נ.
(204) פ"א מ"א.
(205) ל' חז"ל — ברכות כה, ריש ע"ב.
ועוד.
(206) ראה גם
(207) שם מ"ב.
(208) שם מ"ח.
(209) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
(210) מאר"א מע' א אות פד. מג"ע אופן
קכא. ב"ש אה"ע סקכ"ו ס"כ.
(211) ראה גם שיחת ש"פ אחרי, מבה"ח
אייר דאשתקד ס"י (תו"מ חפ"ד ס"ע 81
ואילך). וש"נ.
(212) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.
(213) פכ"ג (כח, ב).
(214) רפי"ח.
(215) וירא כא, יב.
(216) נדרים לא, א. וש"נ. הובא בפרש"י
עה"ת ויצא כח, טו.
(217) פרש"י שם לא, לג.

צריכין לולב וזינין דעמי, ואנא אזיל לקטעא לון למצוה .. א"ל ההוא יודאי הני ארבע מינין דלולב .. שמעתון אמאי אנן צריכין לון בחג, א"ל כבר אתערו בהו חברייא, אבל אי מלה חדתא איהו תחות ירך אימא לה, אמר לון ודאי ההוא אתר דאנן דיירי בי' הוא זעיר, וכלהו עסקי באורייתא, ואית עלן צורבא מרבנן רבי יצחק בר יוסי מחוואה שמי, ובכל יומא ויומא אמר לן מלין חדתינן באורייתא, ואמר דהא בחג .. שאר עמיין .. מתברכאן מסטרייהו דישאל, וקרינן לון מים הזידונים, כד"א¹⁵⁹ המים הזידונים, ובגין לשלטאה עלייהו, אתינא ברזא דשמא קדישא באינון ארבע מינין שבלולב לרצויי לי' לקב"ה ולשלטאה עלייהו ברזא דשמא קדישא".

וע"פ ביאור אמור"ר הנ"ל בענין כפר ראמין, יש לבאר גם שייכות תוכן הסיפור בזהר פ' נח לכפר ראמין, וכפי שיתבאר לקמן.

כא. בנוגע לפרקי אבות — הנה בהמשך להמדובר לעיל (ס"ו) אודות הקביעות בשנה זו שעבר פסח חל בשבת, שנתעלמה הלכה מבני בתירא אם פסח דוחה את השבת אם לאו, ועי"ז שהלל אמר שההלכה היא שפסח דוחה את השבת, מינוהו לנשיא — נתעכב על המשנה: "הלל ושמאי קבלו מהם, הלל אומר, הוי מתלמידיי של אהרן וכו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה"¹⁶⁰,

— שזוהי ההוראה הראשונה שאמר הלל לאחר שנתמנה לנשיא בישראל (שצריך להורות בנוגע לאופן הנהגת בניי), בהתאם לשיטתו בהפלות ענין אהבת ישראל ש"מה דעלך סני לחברך לא תעביד" (שזהו התרגום של "ואהבת לרעך כמוך"¹⁶¹) "זהו כל התורה כולה"¹⁶² (כפי שמבאר רבינו הזקן בתניא פרק לב) —

ובמשנה שלאח"ז¹⁶³: "הוא הי' אומר, נגד שמא אבד שמא וכו'", ובמשנה שלאח"ז¹⁶⁴: "הוא הי' אומר, אם אין אני לי מי לי וכו'" (כפי שנחלקו בסידורו של רבינו הזקן לג' משניות).

וצריך להבין:

(א) מהי השייכות של המאמר שבמשנה הראשונה בענין אהבת ישראל למאמרים בב' המשניות שלאח"ז, שבהם נאמר הלשון "הוא הי' אומר", כהלשון הרגיל בפרקי אבות, שמשמעותו שהי' רגיל לומר תמיד כו'.

(ב) ג' משניות אלו — המשנה הראשונה היא בלשון הקודש,

(159) תהלים קכד, ה"ו.
(160) פ"א מ"ב.
(161) קדושים יט, יח.
(162) שבת לא, א.
(163) שם מ"ג.
(164) שם מ"ד.

המשנה השני' היא בארמית, והמשנה השלישית היא שוב בלשון הקודש. — הסיבה לכך שהלל דיבר בארמית היא לפי שעלה מבבל¹⁶⁵. אבל השאלה היא מדוע סדר המשניות הוא באופן שהמשנה השני' היא בארמית, ואילו הראשונה והשלישית הם בלשון הקודש.

ולהעיר, שכבר דובר פעם על זה¹⁶⁶, אבל עתה יתבאר באופן אחר, כדלקמן.

* * *

כב. הביאור בפירוש רש"י — ועל הסדר:

כפ' תצוה שנאמר "ואת בשר הפר וגו' תשרוף באש", שזהו דבר חידוש — מפרש רש"י "לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו", ואינו צריך להוסיף שהי' זה ע"פ הדיבור, כיון שבפרשה זו הוא הציווי על קרבנות ימי המילואים, כולל גם הציווי "תשרוף באש", כך, שאין צורך להבהיר שזהו ע"פ הדיבור.

אבל כשנאמר בפרשתנו "ואת הבשר ואת העור שרף באש", ולא מצינו ציווי מפורש על זה, ובפרט שבפסוק שלפנ"ז¹⁶⁷ נאמר "כאשר צוה ה' את משה", ורק לאח"ז נאמר "ואת הבשר ואת העור שרף באש" — צריך רש"י להבהיר שלא עשה זאת על דעת עצמו, אלא ע"פ הדיבור.

ובפרט שבהמשך הפרשה מסופר ש"את שעיר החטאת דרוש דרש משה והנה שורף ויקצוף וגו'"¹⁶⁸, והיינו, שנעשה דבר שלא הי' עליו ציווי מפורש (אף שבודאי לא הי' זה היפך התורה ח"ו, כיון שאהרן למד זאת ע"פ י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם), ולכן צריך רש"י להבהיר בנדו"ד שהי' זה ע"פ הדיבור.

כג. ורש"י מעתיק מהפסוק את התיבות "את הבשר ואת העור" — כדי לרמז תירוץ על שאלה נוספת:

כפ' תצוה¹⁵¹ נאמר "ואת בשר הפר ואת עורו ואת פרשו תשרוף באש", וכן נאמר כפ' ויקרא¹⁶⁹ בנוגע לחטאת פנימית: "ואת עור הפר ואת כל בשרו... ופרשו", היינו, שצריך לשרוף לא רק את העור ואת הבשר, אלא גם את הפרש. וא"כ, נשאלת השאלה: מדוע בפרשתנו נאמר רק "ואת הבשר ואת העור", ולא נזכר גם הפרש?

(167) ט, יו"ד.

(168) יו"ד, טז.

(169) ד, יא.

(165) פסחים טו, א. ספרי ס"פ ברכה.

(166) שיחת ש"פ נשא, י"א סיון תשל"ד

ס"כ ואילך (תו"מ חע"ו ע' 293 ואילך).

תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך", ש"שיבה" קאי על המוחין, ו"זקן" שרק "קנה חכמה"¹⁹² קאי על בחי' ז"א, "ויראת מאלקיך" — שענין היראה קשור עם ספירת המלכות; ועפ"ז יש לומר בפירוש "אם לא עכשיו אימת", ש"אימתי" שהוא מלשון יראה — כידוע הסיפור¹⁹³ שכאשר רבינו הזקן למד עם ר' אברהם המלאך (בנו של הרב המגיד) את המשנה¹⁹⁴ "מאימתי קורין את שמע בערבית", פירש ש"מאימתי" הוא מלשון אימה, יראת ה' — שקשור עם ספירת המלכות.

וענין זה אמר הלל — להיותו קשור עם ספירת המלכות, כי, בספירת המלכות נאמר¹⁹⁵ "לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש", וידוע ש"המתנשא לכל לראש" ר"ת הלל¹⁹⁶.

וכאן רואים שכל עניני המשנה הם בדיוק ע"פ קבלה, כשלומדים אותם ע"פ ביאורי רבותינו נשיאינו בתורת החסידות.

[הביאור בב' המשניות האחרות — יתבאר לקמן (סל"ב ואילך)].

* * *

ל. הטעם בפשטות למנהג ללמוד פרקי אבות בשבתות שבין פסח לעצרת (כמ"ש רבינו הזקן בסידורו) הוא¹⁹⁷ — לפי שלאחרי חג הפסח, לאחרי הענין ד"יום הולדת אותך"¹⁹⁸ שביצי"מ, מתחיל ענין החינוך של בני"ע"י לימוד מסכת אבות שענינה מדות טובות וכו'¹⁹⁹, בתור הכנה לקבלת התורה בחג השבועות, בבחי' "דרך ארץ קדמה לתורה"²⁰⁰, וכמו בחינוך של תינוק כפשוטו, שעוד לפני שהתינוק מתחיל לדבר שאז אביו מלמדו תורה²⁰¹, מחנכת אותו אמו בכו"כ ענינים, בתור הקדמה ללימוד התורה. ולכן כאן המקום לעורר אודות ענין החינוך — כמדובר בשנים שעברו²⁰² שכיון שלאחרי חג הפסח מתחיל בכ"מ סדר חדש (או עכ"פ זמן חדש) בלימודים, צריכה להיות השתדלות גדולה יותר בענין החינוך, הן בנוגע להוספת תלמידים חדשים, והן בנוגע להטבת החינוך עצמו, הן בלימוד התורה והן בחינוך למדות טובות וכו'.

(197) ראה מד"ש בהקדמה (בשם "וימצאתי

כתוב").

(198) יחזקאל טז, ד.

(199) פי' הרע"ב ריש אבות.

(200) ויק"ר פ"ט, ג.

(201) ראה סוכה מב, סע"א. ספרי עקב יא,

יט. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. טושו"ע יו"ד

סרמ"ה ס"ה. הל' ת"ת לאדה"ז בתחלתן.

(202)

(192) קידושין לב, ב.

(193) ראה גם תו"מ ח"ב ריש ע' 378.

וש"נ.

(194) ריש ברכות.

(195) דברי הימים א כט, יא.

(196) ראה מכתב סופר עה"ת (ירושלים,

תשס"ה) בסופו. לקוטי לוי"צ על מאמר"ל ע'

קעט. וראה גם תו"מ ח"ט ע' 86.

ש"ריוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר", אבל "את ובית אביך"¹⁸¹ — "אם אין אני לי מי לי", ולכן צריך כל אחד לעסוק בעצמו בכל הענינים. אמנם, כיון שתובעים ממנו לעסוק בעצמו, יכול לחשוב שאינו צריך להתחשב עם אף אחד; הוא ישבור קירות... וגם ישבור את המושפע ומודרך וכו'.

ועל זה אומרים לו: "וכשאני לעצמי מה אני", היינו, שבתור יחיד אינו מציאות כלל, אלא הוא חייב להתכלל עם הציבור. וכאמור לעיל (ס"ט ואילך), שדורשים מיהודי שני קצוות: הן ענין היחיד, לעסוק בעצמו כו', והן ענין הציבור, להתכלל עם הציבור.

ועדיין יכול לטעון: הן אמת שצריך לעסוק בקירוב רחוקים כו', ובאופן שכולל את עצמו עם הציבור, והוא אכן יעסוק בכל ענינים אלו, אבל עכשיו, בעת ההתוועדות, שרוצה לישון... והרי "שינה"¹⁸² בשבת תענוג... ולכן יש לרחם עליו ולהניחו לישון כו'.

ועל זה אומרים לו: "אם לא עכשיו, אימתי!" יכול להיות שברגע זה מדברים אודות ענין שנוגע אליו, ואצלו הוא עיקר העיקרים, ואם יישן ברגע זה, לא יגיעו הדברים אליו, אלא ילכו למקום אחר (ואולי — מקום טוב יותר...).

כט. במשנה הנ"ל יש גם דבר פלא — כפי שמתפרשת ע"ד הקבלה: "אם אין אני לי" — "אני" קאי על עצמותו ית', "אני ראשון ואני אחרון"¹⁸³, שלמעלה מסדר השתלשלות¹⁸⁴.

"מי לי" — "מי" קאי על בחי' בינה (כמבואר בלקו"ת¹⁸⁵ בפי' הכתוב¹⁸⁶ "מי יתן והי' לבבם זה גו'"), ו"לי" מורה על ענין הנצחיות, כמארז¹⁸⁷ "כל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם".

"וכשאני לעצמי מה אני" — "מה" קאי על בחי' ז"א¹⁸⁸. "ואם לא עכשיו אימתי" — שזהו ענין הזמן, שקשור עם ספירת המלכות¹⁸⁹.

ויש להוסיף בזה ע"פ המבואר בלקו"ת¹⁹⁰ על הפסוק¹⁹¹ "מפני שיבה

(181) אסתר ד, יד. (182) סידור קול יעקב. וראה גם תו"מ (187) ויק"ר פ"ב, ב. וראה לקו"ת שם ט, ח"פ ריש ע' 157 הערה 36. וש"נ. ג. (183) ישעי' מד, ו. (184) ראה לקו"ת שלה מז, ג ואילך. (185) ראה לקו"ת שם ז, ד. ובכ"מ. (186) ראה תניא שעהיחזה"א פ"ז. (187) שה"ש יא, סע"א ואילך. (188) קדושים יט, לב. (189) במדבר טו, א-ב. (190) ואתחנן ה, כו. (191) ויק"ר פ"ב, ב. וראה לקו"ת שם ט, ח"פ ריש ע' 157 הערה 36. וש"נ. ג. (183) ישעי' מד, ו. (184) ראה לקו"ת שלה מז, ג ואילך. (185) ראה לקו"ת שם ז, ד. ובכ"מ. (186) ראה תניא שעהיחזה"א פ"ז. (187) שה"ש יא, סע"א ואילך. (188) קדושים יט, לב. (189) במדבר טו, א-ב.

ולכן מעתיק רש"י את התיבות "ואת הבשר ואת העור", ומוסיף "וגו'", שקאי על המשך הפסוק "שרף באש",

— ואינו צריך להעתיק התיבות "שרף באש", כיון שבפירושו מזכיר את ענין השריפה ("חטאת חיצונה נשרפת"), אלא מעתיק את התיבות "ואת הבשר ואת העור", להדגיש שלא נזכר הפרש —

ובכתבו "לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מילואים וכולן על פי הדיבור", מתרץ (לא רק ענין שריפת חטאת חיצונה, אלא גם שאע"פ שנזכר רק בשר ועור ולא פרש, הרי כיון שזהו ענין שמצינו רק בשני מקומות: "זו ושל מילואים", "וכולן ע"פ הדיבור", הרי כשם שב"של מילואים" ה' הציווי לשרוף גם את הפרש, כך גם ב"זו" שרף גם את הפרש.

וע"ד מ"ש בפ' ויקרא¹⁷⁰ "ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת", ומפרש רש"י "להביא .. שפרש שם מה שלא פרש כאן", והיינו, שכיון שפר זה בא בהמשך לפר החטאת, צריך לעשותו כפי שנעשה פר החטאת, ועד"ז בנדו"ד, כיון ש"זו ושל מילואים" (שהיו ע"פ הדיבור) באים בהמשך זל"ז, הרי מובן מעצמו ששניהם שוים.

ויש להוסיף ולהעיר, שע"פ הלכה, ומובן גם בפשטות, לא שורפים את הפרש בתור ענין בפ"ע, אלא כפי שהוא ביחד עם העור והבשר¹⁷¹, ועפ"ז מובן שבמ"ש "ואת הבשר ואת העור שרף באש", נכלל בזה גם הפרש שנמצא בתוך הבשר והעור.

כד. בנוגע למ"ש בפ' בהעלותך¹⁵³ "ופר שני גו'", "מה ת"ל שני, מה עולה לא נאכלת וכו'" — הנה:

רש"י לא כותב "אף חטאת נשרפת", אלא מדייק וכותב רק "מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת" [כן הוא אמנם לשון הגמרא¹⁷², אבל אין ענינו של רש"י להעתיק לשון הגמרא, אלא לפרש פשוטו של מקרא], היינו, שהשוואה לעולה היא רק בכך ש"לא נאכלת", אבל לא בענין השריפה.

ובפרטיות יותר:

אע"פ שנאמר "ופר שני", "לומר לך מה עולה .. אף חטאת כו'" — אי אפשר להשוות את החטאת לעולה בענין השריפה, שהרי בלאה"כ לא יהיו שוים, כיון שהעולה נשרפת ע"ג המזבח, ואילו החטאת תשרף מחוץ למחנה.

(172) הוריות ה, סע"ב ואילך. וש"נ.

(170) שם, כ.

(171) ראה יומא סח, רע"א. וש"נ.

ואין לומר שגם החטאת תשרף ע"ג המזבח — שהרי: (א) זהו דבר שלא מצינו בשום מקום, ואי אפשר לעשותו ללא ציווי, (ב) אם נאמר שגם החטאת תשרף ע"ג המזבח, מה יהי החילוק בין עולה לחטאת.

ולכן, ההשוואה לעולה היא רק בכך ש"אינה נאכלת", אבל לא בענין השריפה. וכיון שאין ציווי מפורש על שריפתה — אין שורפים אותה מיד (כמו בחטאות הנשרפות), אלא רק לאחר שעבר זמן האכילה (דהיינו הזמן שבו היתה ראוי להיאכל, אלא שלא אכלה כיון ד"אריא הוא דרביע עלי"173), כדין כל נותר; אבל אינו שייך לנדוד, שהשריפה היא בזמן הראוי לאכילה, ש"לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מילואים", ותו לא.

כה. ויש להוסיף ולבאר גם ענין של מוסר וכו' שישנו בפירוש רש"י זה:

קרבן חטאת בא על חטא שנעשה בשוגג. ובענין זה יש חילוק בין חטאת חיצונה לחטאת פנימית — שחטאת חיצונה, כשהחטא פגע רק בחיצוניות, הנה לאחר ששב מדיעתו (היינו שהי' אצלו ענין התשובה, חרטה על העבר וקבלה על ההבא), ומביא קרבן (שהו"ע הקרבת החלב והדם, שמורה על התענוג והחיות¹⁷⁴ שהוא באופן של קרבן לה'), אזי יכולה להיות אכילת החטאת (אע"פ שעדיין יש בקרבן חטאת יותר קדושה מבקדשים קלים, שלמים וכיו"ב); משא"כ חטאת פנימית, כשענין החטא פגע גם בפנימיות, הנה מכיון שהוא (בפנימיותו) הי' מעורב בזה, לא יכולה להיות אכילת החטאת, אלא צריך לשורפה.

אמנם, בהתחלת העבודה, שזהו ענין ימי המילואים, אזי גם חטאת חיצונה נשרפת, כיון שבהתחלת עבודת התשובה יש צורך בזהירות יתירה בענין "סור מרע", כדי שלא יחזור לסורו¹⁷⁵, וע"ד שמבאר הרמב"ם בהל' דעות¹⁷⁶ בנוגע להליכה בדרך האמצעית, ש"אם הי' רחוק לקצה האחד, ירחיק עצמו לקצה השני, וינהוג בו זמן רב עד שיחזור בו לדרך הטובה" שהיא הדרך האמצעית כו'.

כו. בנוגע להערות אאמור"ר — הנה ע"פ מ"ש אאמור"ר ש"כפר ראמין" הוא מלשון רוממות, והוא בחי' כח"ב דבריאה, יש לבאר השייכות ד"לולב" ל"כפר ראמין", שה"מלה חדתא" בענין הלולב נאמרה

בכפר ראמין דוקא, ואעפ"כ, הוצרכו בני כפר ראמין לשלוח שליח מצוה להביא לולב ממקום אחר, כיון שבכפר ראמין עצמו לא הי' לולב:

הטעם שבכפר ראמין לא הי' לולב, יש לפרש למעליותא, שמצד דרגתו של כפר ראמין, בחי' היכל קה"ק דבריאה, השייך לספירת הבינה¹⁷⁷ — ה"ה למעלה מענין הנצחון והשליטה על אוה"ע שמרומז בלולב, שכן, הצורך בנצחון ושליטה אינו אלא בדרגא שיש נתינת מקום למלחמה, שזהו בבחי' המדות, משא"כ ספירת הבינה היא "עלמא דחירו"¹⁷⁸, שלמעלה מענין המלחמה, ובמילא גם למעלה מענין הנצחון והשליטה על אוה"ע. וזהו שאמר ההוא יודאי שבני כפר ראמין "כלהו עסקי באורייתא", שתורה ענינה שלום, כמאמר¹⁷⁹ "התורה ניתנה לעשות שלום בעולם", למעלה ממלחמה. ולכן כשהוצרכו לענין הנצחון (מאיזו סיבה שתהי') — הוצרכו ליקח לולב ממקום אחר.

אמנם, כדי שיוכל להיות ענין הנצחון ושליטה על אוה"ע בדרגא שיש מקום למלחמה, יש צורך בנתינת כוח מספירת הבינה, "עלמא דחירו", שבה אין נתינת מקום למלחמה והתגברות הצד שכנגד, ולכן, ה"מלה חדתא" בתורה שענינו של הלולב הוא "למחזי דאנן נציחנא עלייהו .. ולשלטא עלייהו" נאמרה בכפר ראמין דוקא, בחי' הבינה.

כז. הביאור בפרקי אבות — השייכות של מאמר הלל לקרבן פסח: "אם אין אני לי מי לי" — שהפסח הוא קרבן יחיד; "וכשאני לעצמי מי אני" — שיש בו גם גדר הציבור, שלכן דוחה שבת¹⁸⁰; "ואם לא עכשיו אימתי" — שקבוע זמנו — נכלל בשיחה המוגהת הנ"ל (ס"ו) ע' 114 ואילך.

כח. וההוראה מזה בעבודת האדם:

יכול מישהו לטעון שהן אמת שצריך לעסוק בכל המבצעים, בקירוב רחוקים (ועאכו"כ לקרב את הקרובים), באופן ד"ופרצת" וכו', אבל, מה כבר יכול הוא לפעול בזה, בהיותו אדם (יהודי) קטן (א"צ קליין איד'לע"...) והרי לא אלמן ישראל, ישנם רבים אחרים שיכולים לפעול בזה, יש ב"ה עולם שלם, ויש בעה"ב לבירה זו, וא"כ, מה צריך הוא לעסוק בענינים אלו.

ועל זה אומרים לו: "אם אין אני לי מי לי!" — ברור הדבר

(177) ראה תקי"ז ת"ו (כג, א).
 (178) ראה לקו"ת אמור לו, ג. דרושי ר"ה
 ס. ב. וש"נ. וראה גם אוה"ת מג"א ע' נו.
 (179) רמב"ם הל' חנוכה בסופן (וראה גם תו"מ שם ס"ע 96 ואילך. וש"נ).
 (180) וכיון שהלל הרגיש זאת בעצמו, שהרי נשיאותו של הלל היתה עי"ז שפסק שפסח דוחה שבת (כנ"ל סכ"א), לכן אמר הוראה זו — "מה שהוא עושה אומר .. לעשות" (שמור"ר פ"ל, ט).

(173) עירובין עח, ריש ע"ב. שבועות כב, וש"נ. וראה גם תו"מ חס"ט ע' 254. וש"נ.
 (174) ראה לקו"ת ואתחנן ט, ד. ובכ"מ.
 (175) ראה סה"מ תרל"א ח"א ע' רפג.
 (176) פ"ב ה"ב.